

www.womenpol.be
info@womenpol.be

THE DOG, AN ANIMAL MEDIATOR IN THE INTERROGATION OF ABUSED CHILDREN.

CRETEN Nelly
Federale politie
GDA Hasselt.

Relatie Mens/Dier

Dagelijks krijgen we te horen hoe bevorderlijk het samenleven tussen mens en dier wel is op sociaal, educatief, affectief, psychologisch en fysiologisch vlak. Ongeacht of het nu om kinderen, volwassenen of ouderen gaat, of ze nu gezond zijn of niet, de veelzijdige aspecten van deze bevoorrechte relatie die de mensen er met hun huisdieren op na houden komen in heel wat studies en levenservaringen aan bod, met name in de institutionele middens (scholen, bejaardentehuizen, palliatieve diensten, psychiatrische afdelingen, opvangcentra voor gehandicapten, ziekenhuizen, ...).

Uit de alsmaar groeiende belangstelling voor dit onderwerp uit de hoek van de medische en paramedische sector, de humane wetenschappen, de media en de overheid blijkt ruimschoots dat het hier niet zomaar om een modeverschijnsel gaat, maar dat het een reëel maatschappelijk gegeven betreft waar wij niet achteloos aan voorbij kunnen - of mogen - gaan.

Huisdieren nemen verschillende plaatsen in het leven van mensen in. Voor personen die alleen wonen zijn het wakers, beschermers.

In families zijn het de vrienden van de kinderen en ook van de ouders: voor iedereen zijn het echte katalysatoren van de communicatie. Baasjes van alle leeftijden genieten van het gezelschap van dit levend wezen dat nooit (ver)oordeelt en zelfs niet weet wat vooringenomenheid betekent. Voor velen onder ons is het moeilijk om zich een huis zonder dier voor te stellen.

Het blijkt uit verschillende sociaal-psychologische onderzoeken dat huisdieren, zowel voor kinderen als voor oudere personen, het dagelijkse leven helpen te structureren. Ze incarneren een permanente aanwezigheid, laten zich aanspreken op momenten van triestheid of depressies, geven een doel in het leven aan vereenzaamde personen, zijn een substituuut voor een overleden partner, ... Vaak zijn huisdieren voor vereenzaamde mensen (vanwege ziekte, sociale uitsluiting, ouderdom, psychische problematiek, ...) waarachtige partners, één van de enige 'objecten' met wie mensen nog een 'sociale' band hebben.

Tijdloze relatie

Dieren maken voor mensen deel uit van hun meest intieme leefwereld. In België heeft bijvoorbeeld niet minder dan één gezin op twee ten minste één hond of kat of een ander dier in huis. Het samenleven van mens en dier vormt een belangrijk sociaal fenomeen dat zijn invloed kan hebben op de medische, sociale en psychische hulpverlening en dit zowel in de ambulante als in de residentiële setting.

Waarom is de aanwezigheid van een dier zo belangrijk voor heel wat mensen?

Men vermoedt dat de relatie mens-dier perfect beantwoordt aan de psychologische behoeften van de mens in die zin dat voornoemde relatie heel wat aspecten van het menszijn raakt: de controle over het leven (zich bezighouden met het dier), de interpersoonlijke relatie (gezelschap), de sociale rol (baas zijn van het dier) en de fysieke activiteit (wandelen, spelen). Dit positieve effect van de aanwezigheid van een dier draagt bij tot de verbetering van het zelfbewustzijn van een persoon.

Zoötherapie

De interesse voor de zoötherapie vindt zijn oorsprong vooral in de werken van Boris LEVINSON. Eind jaren vijftig, beschreef deze Amerikaanse psychiater als eerste de rol van het dier als sociale katalysator. Volgens hem zijn dieren vooral nuttig voor mensen die zich in een levensstadium bevinden waarin ze kwetsbaarder zijn (ziekte, verlies van zelfstandigheid).

Bij een oudere persoon bvb. kan het dier een emotioneel houvast zijn in het leven van elke dag op een ogenblik dat het leven in volle verandering is (verlies van economische verantwoordelijkheden, verandering in sociale rol, enz.). Levinson was één van de eersten om het dier te betrekken in therapeutische zittingen en het te gebruiken als complementaire therapeutische hulp. Later heeft deze techniek zich verspreid en langzaam zag men dieren opduiken in opvangcentra, in heropvoedinginstellingen en andere medische instellingen.

Met meerdere overtuigende resultaten is de zoötherapie erin geslaagd zich in wetenschappelijke kringen te plaatsen.

De werken van Boris LEVINSON met kinderen die sociaal gestoord waren heeft aanleiding gegeven tot studies naar een mogelijk gebruik van dieren in de therapie.

Hij was voorstander van het gebruik van dieren in een medisch kader maar hij pleitte voor een strikte research en waarschuwde ervoor dat het absoluut nodig is om een zorgvuldige selectie en opleiding te voorzien van de dieren die bij deze programma's betrokken werden.

Het dier blijkt een waardevol hulpmiddel te zijn wat ook de aard, de frequentie en de duur van het zoötherapeutisch programma is.

Kurt KOTRSCHAL en zijn team (Konrad Lorenz Ethology Research Center en Universiteit van Wenen, afdeling Zoölogie) hebben aan de hand van nauwgezette methodologie kunnen vaststellen dat de introductie van honden in de klas mooie resultaten opleverde.

Hun methodologie bestond uit een combinatie van psychometrische metingen voor en na de introductie van de dieren met een ethologische waarneming van de sociale gedragingen in de aan- en afwezigheid van de honden. Ze ontdekten dat de honden de agressie deden afnemen en de hyperactieve kinderen kalmeerden. Bovendien zagen ze dat bij de teruggetrokken of slecht geïntegreerde kinderen het aantal sociale gedragingen toenam. In deze omstandigheden ontpopten de honden zich dus tot evenwicht brengende elementen voor alle kinderen.

Het dier als sleutel voor een geblokkeerde deur

Mens-Dier relatie als studieobject

De afgelopen jaren heeft de Mens-Dier relatie er een nieuwe, verrijkende dimensie bijgekregen. Ze reikt nu veel verder dan de taken die traditioneel aan de huisdieren waren toebedeeld: katten die de graanzolders vrijhouden van ratten en muizen, honden als speurneuzen, wakers, gezelschapdieren enz.

In de jaren '70 ontstond bij de specialisten (ethologen, dierenartsen, psychologen, psychiaters, artsen, ...) belangstelling voor de invloed die het gezelschapdier op de mens kan hebben. Een invloed die voelbaar kan zijn op sociaal, affectief, emotioneel, psychologisch en zelfs lichamelijk vlak. Er worden internationale congressen en symposia georganiseerd, waar de meest recente resultaten en waarnemingen worden uitgewisseld. Inzicht verwerven in de wederzijdse gedragingen om zodoende de daaruit voortvloeiende effecten beter te valoriseren.

“Gezondheid” is veel meer dan de afwezigheid van ziekte en een goed evenwicht tussen diverse fysiologische parameters, gezondheid is ook een emotioneel en geestelijk welzijn. Welnu, het is al lang geen geheim meer dat het dier een beslissende, actieve rol kan spelen in de levenskwaliteit van ieder van ons: van kinderen tot bejaarden, van gezonden en zieken, van validen en mindervaliden, thuis of in een instelling, ...

De dag van vandaag zijn we getuige van baanbrekende, hoewel nog bescheiden projecten om dieren in te zetten ter verbetering van de levenskwaliteit van de mens.

Hoe dan ook, geselecteerde en speciaal daartoe opgeleide dieren doen langzaam maar zeker hun intrede in opvangthuizen en verzorgingsinstellingen. Daar wordt hun rol van bemiddelaar, van katalysator, van “co-therapeut”, ... in ruime mate benut door gezondheidswerkers en hulpverlenend personeel.

In verschillende Belgische en buitenlandse projecten maken dieren deel uit van het dagelijks leven van een dienst (pediatrie, palliatieve zorgen, ...).

Projecten

Kinderziekenhuis

‘Een hond voor een glimlach’ is één van die projecten, op de pediatrie afdeling van het Hôpital de la Citadelle te Luik. Men had de intuïtie dat de aanwezigheid van een hond langdurig zieke kinderen zou ondersteunen. Dit project wordt geleid door een equipe van verplegers; het project wordt ondersteund door pediaters, kinderpsychiaters en verpleging. Het laat kinderen toe, die ofwel eenmalig opgenomen worden of er verzorgd worden voor vaak zware chronische aandoeningen, zich te ontspannen, iets bij te leren over een hond of gewoon in contact te komen met honden die hiertoe speciaal opgeleid en omkaderd werden. Deze breuk met de ziekenhuisroutine is een ware adempauze voor deze kinderen, die verwijderd werden uit hun normaal affectief en relationeel kader.

Chakka

Het houden van dieren (honden, katten, vissen, vogels, ...) in tehuizen is een belangrijk middel om het verblijf van de residenten (bejaarden, demente patiënten) er zo gepersonaliseerd mogelijk te maken. Niet enkel wensen de residenten hun huisdier mee te nemen; de aanwezigheid van een gemeenschappelijk dier helpt er het gemeenschappelijk leven te structureren, introduceert een zin in de sleur van het dagelijks leven, verwekt en ondersteunt een meer actieve deelname in het sociale leven, geeft gesprekstof tussen de residenten (en hun bezoekers). Het gemeenschappelijke dier “humaniseert” het leven in het tehuis, is er een betekenisgevend element in een omgeving (die gekenmerkt wordt door een wisselend personeelskader, afwezigheid of sporadisch bezoek, ...).

Psychiatrische ziekenhuizen

Er bestaat over het werk met dieren in een psychiatrisch ziekenhuis een interessante bijdrage. De AAT biedt op korte termijn (2-3 sessies) de mogelijkheid aan depressieve personen, of aan personen die in een fase van diepe wanhoop verkeren, om hun laatste levenskrachten manifest te besteden aan een wezen dat hen niet zal teleurstellen en waarvan het gedrag jegens hen 100% vriendelijk en voorspelbaar zal zijn. En daar waar een conventionele therapie geen enkel succes lijkt te hebben biedt de AAT een meerwaarde.

Kinderen in een scheidingsproblematiek

Een studie uitgevoerd aan de Universiteit van het Duitse Bonn, Tanja HOFF, psychologe heeft duidelijk aangetoond hoe een dier een stabiliserend effect kan uitoefenen op kinderen waarvan de ouders gescheiden zijn, en dit in het jaar dat volgt op de scheiding (niet enkel vanuit het standpunt van het kind, maar ook vanuit het standpunt van de moeder). De kinderen met een hond bleken beter geïntegreerd op sociaal vlak en vaak ook minder geïrriteerd en agressief dan kinderen die geen huisdier hadden. De hond oefent een bijzonder positief gevoelseffect uit op het ogenblik waarop het kind dit gevoel niet kan terugvinden bij de ouders.

De hond geeft het kind een zeker gevoel van verantwoordelijkheid en veiligheid dat hem of haar helpt om deze periode vol conflicten en ontgoochelingen te doorstaan.

Honden als huisdieren geven de kinderen van gescheiden ouders een groot gevoel van veiligheid en werken stabiliserend op de gemoedsgesteldheid.

Het onderzoek betrof kinderen tussen zes en elf jaar zonder broers of zussen. Hoff schrijft het therapeutisch effect van een hond toe aan de extra-veiligheid die het dier door zijn affectie en trouw aan het kind geeft. De liefde van de hond is onvoorwaardelijk en blijvend. Hij zorgt voor continuïteit en stabiliteit.

Autisme

Het inzetten van dieren tijdens de behandeling van het kind leidt tot belangrijke resultaten. Een studie gevoerd door Jordan DUSANKA, Universteit Ljubjana Slovenië heeft aangetoond dat contacten tussen honden en autistische kinderen bijzonder hoopgevende resultaten opleveren.

Eerst beperken kinderen zich tot eenvoudige contacten met de dieren, maar na enige tijd gaan ze over tot spelletjes of houden ze zich zelf bezig met de hond.

AAT (Animal Assisted Therapy)

AAT is een doelgerichte interventie waarbij een dier met specifieke eigenschappen integraal deel uit maakt van het behandlungsproces. De therapie wordt toegepast door een gezondheidswerker binnen zijn of haar beroepsactiviteiten. Het komt erop neer de fysieke, sociale, emotionele en / of cognitieve functies van de patiënt te verbeteren.

Het aanbod van AAT laat toe aan chronische patiënten (psychotici, dementen, kinderen lijdend aan zware psycho-fysische stoornissen) uit hun isolement te komen. De introductie van het dier, de aandacht van de therapeut die meer gericht is op de interactie tussen dier en patiënt laat dikwijls toe dat de patiënt uit zijn isolement komt en zich in een object investeert.

Algemeen

Het is precies door dit soort initiatieven en de studies die daar rond gevoerd worden dat de nodige wetenschappelijke gegevens - die thans nog al te vaak ontbreken - kunnen worden vergaard om ons in staat te stellen artsen, psychologen en andere experts uit de gezondheidszorg ervan te overtuigen om dieren in te schakelen in de medische zorgverstrekking.

De hond in de verhoorsituatie

Gezelschapdieren kunnen effectief een uitweg bieden bij emotioneel lijden: ze zijn een aanvulling bij reeds bestaande menselijke steun, ze fungeren als vervanging voor ontbrekende hulp, of ze treden op als buffer bij misplaatste of schommelende menselijke begeleiding.

June MC NICHOLAS 1998 (University of Warwick, Departement of Psychology, Coventry, UK)

Sinds de publicatie van psychiater Boris LEVINSON over het werken met sterk gestoorde kinderen en met zijn hond en de werken van Ange CONDORET in Frankrijk, weten we dat het dier een middel kan zijn om in contact te treden met ontoegankelijke of erg teruggetrokken patiënten die aan ernstige communicatie - en relatiestoornissen lijden ofwel niet op de klassieke behandelingen "reageren".

Het ondervragen van psychisch zwaar gekwetste kinderen in een vreemde omgeving (politiekantoor) door een vreemde (politieambtenaar) is bijzonder delicaat: sommige kinderen zijn dermate bang of mogen, durven of willen niet praten, zitten met schuldgevoelens.

In het geval van ernstige aanwijzingen van misbruik is het des te belangrijker een getuigenis te bekomen van het slachtoffer zonder dat het kind na het gesprek nog meer verward is, beschaamd is, twijfels of schuldgevoelens opbouwt.

De aanwezigheid van de hond, zijn neutraliteit, doorbreekt het duale van het verhoor en introduceert een andere dimensie: hij zoekt contact met het kind, toont zijn aanhankelijkheid (legt zijn hoofd op de knieën van het teruggetrokken kind, vraagt een knuffel, kijkt het aan, ...), stelt geen vragen...

De hond krijgt contact met het kind: hij slaagt erin de barrière van stilte en eenzaamheid, van isolement te doorbreken want hij 'ondervraagt' niet, 'verwijt' niet, ... hij beschermt en houdt gezelschap.

Omgekeerd laat hij het kind toe zich uit te drukken, het kind spreekt hem aan en kan via de hond tot de volwassene spreken zonder dat het zich "schuldig" hoeft te voelen: een eerste symbolisering is aldus mogelijk, het kind kan aldus zijn verhaal doen.

Het contact met het dier is rustgevend. Het dier is een bron van genegenheid zonder voorwaarden, en geeft niet om gedrag of fysisch uiterlijk van de mensen.

Een dier strelen kan kalmerend werken.

Het kan een verdriet verzachten maar kan ook aanleiding zijn tot spelen en lachen.

Deze speelsheid bevordert een spontaan gedrag en een verandering van de dagelijkse realiteit van personen die psychologische of fysische problemen hebben met wat ze ooit aangeleerd hebben.

De hond als intermediërend object

Voordien probeerde ik reeds mediërende objecten zoals poppen, tekenen, klei om het spreken met de kinderen te vergemakkelijken. In 1995 begon ik gebruik te maken van mijn eigen hond waarvan ik gemerkt had dat de hond buitengewoon goed was in het begroeten, kalmeren, troosten en opmonteren van kinderen.

De aanwezigheid van een dier maakt een gesprek in alle veiligheid mogelijk. Door te werken met mijn hond in verhoorsituaties ben ik erin geslaagd om de capaciteiten van mijn hond inzake vriendelijkheid (aabaarheid), troost, geruststelling en aanmoediging, aan te wenden in verhoorsituaties. In al die jaren is mijn hond uitgegroeid tot een waardevolle "partner" in deze allesbehalve makkelijke opdracht.

Wat bleek uit mijn observaties in de interacties tussen mijn hond en de te verhoren kinderen?

Door zijn oplettende aanwezigheid, zijn onpartijdigheid, zijn onbeperkte luisterbereidheid, zijn vraag om contact (waarbij hij zijn kop op de knieën van het kind legt, het kind doordringend aankijkt, een pootje geeft, het een steels likje gunt, zich laat aaien, ...), door de belangstelling en de nieuwsgierigheid die hij opwekt, stelt de hond het kind op z'n gemak, doorbreekt hij z'n eenzaamheid en z'n stilte, "oordeelt" hij niet "over" het kind maar "beschermt" en "begeleidt" hij het, neemt hij z'n angst en/of z'n agressiviteit voor een stuk weg, zet hij het kind aan om zich te uiten, biedt hij het kind soelaas tijdens de ondervraging.

Men kan zich gemakkelijk in een hond projecteren: zo heeft het kind minder moeite om zich rechtstreeks tot de hond te richten of, via de hond, tot de volwassene tegenover hem.

Conclusies

Uit de verschillende projecten blijkt dat de aanwezigheid van een dier, mits bepaalde voorwaarden, een meerwaarde betekent in het werk van de gezondheidsector. Op het vlak van de instelling "humaniseert" het dier de vaak onpersoonlijke, soms vijandige omgeving. Hij structureert het dagelijkse leven en levert gesprekstof op tussen de residenten en leidt de aandacht af van de zwaarwegende problematiek. Anderzijds kan de introductie van het dier in een therapeutische context de patiënt toelaten uit zijn isolement te treden.

Er moet dus nog meer socio- en ethofysiologisch onderzoekswerk gebeuren om onze kennis van de met het dier geassocieerde spannings- en ontspanningsprocessen en dit mechanismen in het dagelijks leven te verdiepen en te verfijnen. Er valt inderdaad nog veel te leren over de sociale, psychologische en biologische mechanismen die aan de basis liggen van de regelmatige of toevallige interacties tussen mens en dier.

Bedenkingen

Het werken met mijn hond in verhoorsituaties was een interessante aanpak die beslist al mijn aandacht verdiende, met name in de huidige context waarbij men intens begaan is met de opvang, steun en begeleiding van slachtoffers. Zeker wanneer het om de meest kwetsbare van alle slachtoffers gaat, namelijk de kinderen.

Maar het was vooral de reacties die ik vanuit alle mogelijke hoeken kreeg die mij gemotiveerd hebben om, zelf nadat ik het project niet meer kon verder zetten in mijn werksituatie, verder te werken en in wetenschappelijke milieus ondersteuning te gaan zoeken. De reactie was daar bemoedigend. Men is verwonderd dat er vanuit een politieel milieu nagedacht is geworden om door interactie tussen kinderen en een hond de communicatie tussen psychisch zwaar gekwetste kinderen te kunnen bevorderen. En dit wordt niet alleen in ons land maar ook over de landsgrenzen heen als interessant ervaren. Maar vooral de praktijkervaring die wij aan het wetenschappelijk onderzoek kunnen aanbieden wordt geapprecieerd. De medische en sociale sector heeft de moeite genomen om te luisteren en heeft zich laten overtuigen.

Het ligt niet in onze bedoeling de politiewereld te overtuigen van de meerwaarde van de interactie tussen cliënteel en dieren. Ik grijp deze kans aan om uit te leggen dat creativiteit binnen ons beroep ons onderscheidt van andere politiemilieus. Door creativiteit en door na te denken over de traditionele vooropgestelde politiewerkwijzen kunnen wij binnen onze beroepsbezigdheden ons diversifiëren.

Enkele literatuurreferenties

B. LEVINSON 1961 - *"The dog as a co-therapist"*
- *"Pet-oriented child psychotherapy"*
- *"Pet and human development"*
- *"Pet, Child Development, and Mental Illness"*

Sandra B. BAKER (USA) 1995 - *"The supportive role of pets in the childhood of sexual abuse survivors"*

A. CONDORET 1978 - *"L'animal prelude à une nouvelle approche de l'enfant"*

Conference Handbook IAHAIO 2004

Publicatie Colloquium 2002 - *"Het dier in instellingen"*

Ethologia v.z.w. - Konkelstraat 87-89 - 1150 Brussel

"De agenda psycho & neuro" - publicatie Steven LAMBRECHT, klinisch psycholoog

Dr. Didier VERNAY - *"Le chien partenaire de vie"*

Marleen BOUCKAERT - *"Therapie met dieren"*

Dr. Carola OTTERSTEDT - *"Tiere als therapeutische Begleiter"*

Hubert MONTAGNIER - *"L'enfant et l'animal"*

The interrogation of abused children is extremely delicate but nevertheless crucial for a good development of a juridical investigation. In case of a physical and/or sexual trauma and if they don't believe anymore in themselves or in the world of adults, it's often difficult for them to explain to a stranger (Juridical Pollster), in an unpleasant environment (Police head-quarters), what they saw and/or what they have been through (abuse, aggression, incest, rape).

The author (she has been working for 28 years at the Legal Police Service, section "Criminal act with violence") has already tried different methods (dolls, doll's houses, drawings, modelling clay...) to help an interrogated child to express itself. The objective consists in trying to get the child's confidence, to obtain a maximum of details from him, to observe his behaviour, and to be sure that the child is not going home, after the hearing, in a negative mindset. The intervention of a dog "partner", allows her to go further in this work and to get better results, both qualitative and quantitative.

The work with a dog started in 1995. Two female Labradors, perfectly socialized and educated, very interactive but very tolerant, have rapidly succeeded one another. During the years of observation, 80% of the girls and boys between three and fourteen years old has been interrogated in the presence of a dog. Every session (the legal procedure allows only one interrogation per child) took between 20 min. and 1 hour.

What were the results? Due to the dog's presence and neutrality, its gift to be an endless listener, its need of contacts (putting its head on the knees of the child, looking very intensely at him, giving him a paw, asking to be stroked on the head,...) the dog is getting the confidence of the child, he's able to break through the child's silence and loneliness, he's not blaming him, he's "protecting" the child and is keeping him "company", he reduces the child's fright and/or aggression, he's encouraging him to express himself,... The dog is also a possibility of projection: it's easier for the child to talk directly to the animal, or through the animal, to the adult in front of him...

The fact of talking victims into account is very recent and we only start now to understand the degree of difficulty and importance. Experiments are going on with new methods, all possible tools are being used, people are looking for information and specialising themselves in this matter. The role of the animal mediator, is justified here. The objectives and the methods of this experiment, needs to be recognized and reproduced, everywhere, in this context.

Nelly Creten

Pollster "Criminal act with violence", Belgian Federal Police, Legal Service of the district Hasselt, Belgium.

Internationale Conferentie Glasgow 2004

Van 6 tot en met 9 oktober 2004 had de 10de Internationale Conferentie rond de Relaties Mens/Dier plaats met als centrale thema: "People and Animals a timeless relationship". Deze Internationale Conferentie wordt om de 3 jaar georganiseerd door de IAHAIO, officieel erkend door de Wereldgezondheidsorganisatie.

IAHAIO staat voor "International Association of Human-Animal Interaction Organizations". De taak van IAHAIO bestaat erin het onderzoek, het onderwijs en de uitwisseling van informatie omtrent de relatie tussen mens en dier, evenals de weldoende invloed die het dier op ons welzijn en onze levenskwaliteit heeft, te bevorderen. Daarnaast ijvert IAHAIO er ook voor om aandacht van de mensen die - op welk niveau ook - de beslissingen nemen, te vestigen op de voordelen die de relatie mens/dier ons te bieden heeft.